

ביסוד ענין ימי החנוכה

ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך¹

א. מקור הרמב"ם דשואל או מוכר כסותו – לדעת המגיד משנה הוא מד' כוסות.

רמב"ם² הל' חנוכה (פ"ד הי"ב) וז"ל, "מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הניסים שעשה לנו. אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה, שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק".

והיינו שכיון שמצוות נ"ח היא חביבה עד מאד, ומשו"ה צריך להודיע הנס ולהוסיף בשבח והודיה לו – כלומר "פרסומי ניסא" – לכך הדין הוא שאפילו שאין לו מה יאכל הוא שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק.

ובמגיד משנה (שם) כתב, 'נראה שלמדו ממה שנתבאר פ"ז מהל' חמץ ומצה שאפי' עני שבישראל לא יפחות מד' כוסות, והטעם משום פרסומי ניסא, וכ"ש בנרות חנוכה דעדיף מקידוש היום כמו שיתבאר בסמוך, עכ"ל.

ב. מקשה ע"ז דהלא גם בד' כוסות אינו מבואר ברמב"ם דין כזה דשואל וכו'.

אולם צ"ע, כי באמת בד' כוסות לא מפורש להדיא דין כזה דשואל או מוכר כסותו. דהנה במתניתין דערבי פסחים אמרו, "אפי' עני שבישראל לא יפחתו לו מארבעה כוסות של יין

¹ יש לציין, כי השיעור נאמר בשנת תשנ"ה, ומשנה ראשונה שנו כאן, ובשנים מאוחרות יותר הלך רבינו בדרך אחרת על חלק מהדברים, כגון בענין נס המנורה והמסתעף, ועוד דברים, ומ"מ בעיקרי הדברים נשאר בדרך זו.

² תחילת המאמר נכתב ע"י הג"ר יצחק פסח קלצקין שליט"א, מה שרשם לעצמו בשעתו לאחר השיעור לזכרון, והבאנוהו כמעט כמות שהוא. ההערות למטה הם ממנו מה שהוסיף משלו בשעת הכתיבה, (מלבד הציונים למאמרים).

ואפי' מן התמחוי". ובפשטות איירי שם לענין גבאי צדקה, שהם מחויבים בזה שידאגו על העני שלא יפחתו לו מדי כוסות³.

ובגמ' (שם קי"ב ע"א), "ואפי' מן התמחוי: פשיטא לא נצרכא אלא אפילו לר"ע דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות הכא משום פרסומי ניסא מודה". ומשמע מזה, דיש כאן דין מיוחד שיקבל העני מהם,⁴ דהוה אמינא שלא יקבל משום עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות.⁵

ועכ"פ אינו מוזכר כלל במשנה ובגמ', דין דשואל או מוכר כסותו. אמנם ברשב"ם שם במשנה כתב, "אם לא נתנו לו גבאי צדקה ימכור את מלבושו או ילוה או ישכיר את עצמו בשביל יין לארבע כוסות", וצ"ב מהיכי תיתי, דבפשטות לא בזה מיירי.⁶

ואמנם המגיד משנה כתב, דהמקור לדין הרמב"ם בנר חנוכה דשואל או מוכר כסותו הוא מדי' כוסות וכנ"ל, וזה כהרשב"ם. וזה צ"ב, דבהל' חמץ ומצה עצמו לא הזכיר הרמב"ם כלל דין זה דשואל או מוכר כסותו בשביל יין לד' כוסות, ובפשטות אכן חולק בזה על הרשב"ם וס"ל דאינו צריך לשאול או למכור כסותו ליין דארבע כוסות.⁷

וגם מלשון הרמב"ם בהל' חנוכה מוכח דרך בנרות חנוכה שואל או מוכר כסותו, לפי שהקדים הרמב"ם שם לאמר, 'מצות נ"ח מצוה חביבה וכו', ואילו היה סובר גם בד' כוסות דשואל או מוכר כסותו א"כ אף שם הו"ל להקדים ולומר שמשום פרסומי ניסא שצריך להודיע הנס ולהוסיף בשבח והודיה – לכך אפי' עני לא יפחתו לו.

ג. וצ"ב, מ"ש נ"ח מד' כוסות דרך בנ"ח שואל כו', הלא שניהם "פרסומי ניסא".

ואכן להאמור, צריך איפוא לבאר מקור הרמב"ם בנרות חנוכה דשואל או מוכר כסותו, דמכיון שנתבאר בדעת הרמב"ם דבד' כוסות ליכא לדין זה ואין מקורו משם, א"כ מאין יצא לו דין זה.⁸

³ וכ"כ שם להדיא הרשב"ם והתוס'.

⁴ וכ"כ התוס' במשנה שם, וז"ל "והא דקאמר מן התמחוי, לא ימנע מלקבל כדי לקיים ארבע כוסות".

⁵ ועיין בזה בדברי רבינו, במאמר שהוציא לאור 'בענין הסיבה וד' כוסות'.

⁶ וברשב"ם לעיל מיניה כתב, דמשום "אורחא דמילתא נקט [ולא יפחתו לו] שרגילין ליתן לו ארבע כוסות".

⁷ ואולם ברבינו מנוח (שם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ז) כתב בדעת הרמב"ם דשואל או מוכר כסותו, וכהמ"מ, וצ"ע.

⁸ ובסוף ספר הליקוטים המודפס ברמב"ם פרנקל, מביא מציוני מהר"נ מש"כ מקור לד"ז מגמ' מגילה.

ועוד צ"ב, באמת מאי שנא נרות חנוכה מד' כוסות, הלא שניהם פרסומי ניסא. דהרי עם שתיית הד' כוסות בליל פסח בדרך חירות, באים מזה להודות ולהלל ולפרסם הנס ע"י סיפור יציאת מצרים.

ובאמת מדאורייתא חייבים בזה בפרסומי ניסא⁹, דגם סיפור יצי"מ וגם פסח מצה ומרור מזכירים הנס, ומדרבנן הוסיפו גם את הד' כוסות שהם דרך חירות לפרסם הנס. ולכן סיום סיפור יצי"מ הוא, 'לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל לשבח לפאר לרומם להדר לנצח לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו'.

ולכאורה נרות חנוכה דומים לד' כוסות בדין פרסומי ניסא, וא"כ קשה מאי שנא דרך בנרות חנוכה שואל או מוכר כסותו ובד' כוסות לא, מאחר דיסוד המחייב בזה הוא משום פרסומי ניסא, ולמה נשתנה דינם.

ד. ועוד צ"ב, מ"ש נ"ח שהפרסומי הוא בחוץ, ובפסח ופורים הפרסומי הוא לעצמו.

והנה עוד צ"ב, דרך בנרות חנוכה הדין הוא 'מניחה על פתח ביתו מבחוץ' – וכן היא רק עד שתכלה רגל מהשוק, וכל הפרסומי ניסא היא בחוץ, משא"כ בד' כוסות בליל פסח הרי הפרסומי ניסא היא מבפנים לעצמו, וכן אכילת מצה ומרור וסיפור יצי"מ, וכן הפרסומי ניסא דבפורים היא בפנים – קריאת המגילה והסעודה, ומאי שנא.

ולפום ריהטא יש לומר, דגם בחנוכה הפירסומי ניסא היא לעצמו, והא דמניחה על פתח ביתו מבחוץ הוא לפי שמבפנים אינו ניכר דהנרות הם זכר לנס, דנרות בפנים הם דבר רגיל תמיד, ול"זכר" בעי דבר משונה. וכמו השינויים שעושים בליל פסח, שע"י זה שואלים מה **נשתנה** – שפסח מצה ומרור ד' כוסות והסיבה כולם משונים הם, משא"כ נרות בפנים שאינם משונה. וכדי שהנרות יהיו לפרסום הנס [לעצמו], בהכרח מניחה על פתח ביתו, ששם אין הדרך להניח נרות בשביל להשתמש, ואזי יהיה היכר.

אולם אין לומר כן, כדמוכח מדין אכסנאי. דאמר ר' זירא (שבת כ"ג ע"א) "מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא, בתר דנסיבי איתתא אמינא השתא ודאי לא צריכנא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי".

ובכן הלכה זו דשייך ע"י אשתו להוציאו יד"ח כשהוא במקום אחר את הפרסומי ניסא, יובן רק אם נאמר דהפרסומי ניסא היא להחוץ, דכיון שמתוך ביתו יצא הפרסום לרחוב, וגילה דעתו שביתו מפרסם הנס, [שהרי חיוב הדלקת נרות דחנוכה תליא בבית, דמי שאין

⁹ ועיין בזה במאמר על פורים, 'ביסוד ימי משתה ושמחה'.

לו בית פטור מנר חנוכה], ולכן יוצא ידי חובתו בהדלקת אשתו אף כשאינו שם, כיון שגדר החיוב הוא 'חובת הבית'.¹⁰

אבל אם נאמר שחיוב פרסומי ניסא היא לעצמו, א"כ לא מובן האידך יוצא אכסנאי בהדלקת אשתו, דהרי כיון שאינו נמצא עמה בעיר אין לו לעצמו פרסום הנס, אלא מוכח כמשנ"ת שהפרסומי היא לחוץ¹¹. וא"כ צריך לבאר איפוא, מאי שנא פרסומי דנרות חנוכה דהיא בחוץ, מפרסומי ניסא דפסח ופורים שהם לעצמו.

[ודרך אגב, לפמשנ"ת צ"ב, דהנה בהדלקת נרות שבת שיש בהם ב' טעמים, משום כבוד השבת ומשום שלום בית, ואיתא בשו"ע (הלכות שבת סי' רס"ג ס"ו) - בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם [היינו שיש להם נשים, משנ"ב], בגוונא דמשום שלום בית [היינו שלא יכשל בעץ או באבן] אין צריך להדליק, כגון אם בעה"ב ג"כ עמהם בחדרם והוא מדליק, אזי אין צריך להשתתף עמו בפריטי, כיון שנשיהם מדליקים בביתם. ומקור דין זה הוא מנרות חנוכה.¹² ולהאמור צ"ב, אמאי השוו נרות שבת לחנוכה, הלא נרות שבת הוא לעצמו שהוא חייב בכבוד השבת, ואידך אשתו מוציאתו בכבוד שבת מעיר אחרת, ולא דמי לנרות חנוכה שכל עיקר הדלקת הנרות הם לפרסומי לחוץ. וצ"ע].

ה. קושיית ותירוץ הב"ח, מ"ש חנוכה מפורים ופסח דאין בה "משתה ושמחה".

והנה ידוע קושיית הב"ח, מדוע אין בחנוכה דין משתה ושמחה כבפורים ופסח, [דהלא ענין קרבן פסח דבפרי' ראה הוא "חגיגה" על יציאת מצרים, שהוא להודות על הנס, כזבח תודה, וא"כ אכילתו הוא מענין משתה ושמחה¹³].

כלומר דחזינן שהשמחה בנס הוא ע"י משתה ושמחה, וכמו שנאמר בתהילים (ק"ז) בפרק הודו לה', "ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברינה, וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו", דהיינו שההלל וסיפור מעשיו וה"רוממוהו" הרי הם באים על ויזבחו זבחי תודה. [וזה הקרבן פסח כנ"ל, ובזמן החורבן שאין קרבן פסח, הרי המשתה ושמחה הוא "שולחן עורך"]. וכן בפורים, נקבע בו משתה ושמחה. ומאי שנא חנוכה, דאין בו משתה ושמחה.

¹⁰ והמחיש לזה הגר"ש, משל למה הדבר דומה, להנהוג בעידן הבחירות, הרי התולה בחצירו ובמרפסו שלט "אני וביתי אינם משתתפים בבחירות", אף שבעל הבית לא יימצא אז בביתו מ"מ נתגלה דעתו בזה.

¹¹ ולכא' יש עוד להוכיח, מהא דעד שתכלה רגל מהשוק, דאם הפרסומי היא לעצמו אמאי תליא ברגל השוק. (וכן אמר הגר"ש אח"כ).

¹² כמו שציין שם הגר"א לגמ' שבת – גבי נרות חנוכה.

¹³ ועיין בזה בקונטרס חג המצות סימן ט'.

ומיישב הב"ח, דבחנוכה היתה המערכה על ביטול העבודה, והנצחון היה שהוחזר העבודה והושב לדביר ביתו, וא"כ השמחה היא בענין רוחני בהשבת העבודה לדביר ביתו, לכך צורת החג הוא בהלל והודאה, משא"כ בפורים שהסכנה היתה על ענין גשמי – גוף עם ישראל, ולכך צורת החג הוא בגוף – משתה ושמחה, [וכן הוא בפסח].

ו. מקשה על הב"ח, מענין "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם" - "יום שניתנה בו תורה", וא"כ בחנוכה נמי תיבעי לכם.

וצ"ב בזה, דמתבאר מתירוץ הב"ח, דחג על רוחניות חוגגים אותו עם ענינים רוחניים, וחג על גשמיות נחגג עם גשמיות. וקשה דהלא בחג השבועות אמרו בגמ' (פסחים ס"ח ע"ב), "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מ"ט יום שניתנה בו תורה לישראל".

כלומר, דהלא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע בשאר מועדים, דר"א סבר או כולו לה' או כולו לכם, ור"י סבר חציו לה' וחציו לכם, משא"כ בעצרת שגם ר"א מודה דבעינן לכם, משום שהוא 'יום שניתנה בו תורה', ופירש"י שם שהוא להראות בזה חביבות התורה. וכן שם אמרו על רב יוסף, דעבד בעצרת עגלא תילתא, משום דאי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא.

ונמצא מבואר, דחג שהוא על רוחניות חוגגים אותו בדוקא עם גשמיות – "לכם". וא"כ בחנוכה נמי שהוא השמירה על התורה, ודומה בזה לשבועות שאז ניתנה תורה, ובחנוכה נשתמרה לבל יבטלה – "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", היה צריך לעשות בו משתה ושמחה.

ז. מפליא ומתמיה, שיוצא דעל נס חנוכה אומרים ח' פעמים הלל, ועל נס יצי"מ רק פעם אחת.

והנה עוד צ"ב, דבחנוכה אומרים הלל בכל יום – ח' ימים, ואילו בפסח אומרים הלל על נס יצי"מ רק פעם אחת בליל הסדר, ויש מוסיפים בבית הכנסת עוד הלל. [והלל דיום פסח הרי הוא ככל שאר מועדים, מצד שהם מקרא קודש, ושמצד זה גם בר"ה ויוכ"פ היו אומרים הלל ורק משום דספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו לכך לא אומרים הלל].

והוא פלאי ותימה, מדוע יצא כך, שעל נס חנוכה אומרים ח' פעמים הלל, ואילו על נס של יציאת מצרים אומרים רק פעם אחת. היתכן כי יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא, ולמה הוא כן.

ואמנם אף שבפשטות לא קשה מידי, דסוף סוף נס החנוכה נמשך ח' ימים שדלק השמן, ונס יצי"מ היה בחפזון ביום אחד. מ"מ הלא סוף מעשה במחשבה תחילה, והכל משמים, וסוף כל סוף יוצא שעל נס חנוכה יש ח' פעמים הלל ועל נס פסח רק פעם אחת.¹⁴

ח. מתמיה מאי חשיבא נס המנורה שקבעו ח' ימים ע"ז.

ועוד צ"ב, על כל עיקר נס המנורה. דבשלמא נס ניצחון המלחמה הוא מבואר, שניצחו את היוונים שבאו "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", והועילו ששוב יש לישראל את חירותם בתורה ובעבודה, ולא תישכח התורה ולא יועבר חוקי רצונו.

משא"כ נס המנורה צ"ב בזה, מאי חשיבא כ"כ שידוד ויהללו ע"ז. וביותר, שמשום שנמשך הנס ח' ימים שדלק השמן, לכך ניתקן ח' ימי חנוכה, ומה כ"כ ארוחנא לן מזה שדלק המנורה בנס.

ועוד, דנמצא שהיו שני דברים נפרדים בנס חנוכה, נס המלחמה ונס המנורה, וצ"ב מה השייכות ביניהם, שנקבעו הימים על שני הדברים יחדיו. וגם שהרי קביעות שמונת הימים היה על נס המנורה, ומה זה שייך לנס המלחמה. וכ"ז צ"ב.

ט. מבאר דעיקר מלחמת היוונים היתה על כבוד ה' ששוכן בישראל, שזהו כל עיקר

מטרת המקדש ובחירת עם ישראל.

ונראה, דכ"ז קשה רק לפי מה שמתבאר לפום ריהטא, שנס חנוכה הוא על צרת ישראל שרצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה, והיו"ט הוא לישראל מה שקיבלו שוב את התורה, וא"כ צ"ב מאי שנא משאר יו"ט, ומדוע אין "משתה ושמחה" וכן "לכם".

אלא שנראה לבאר, שאין "חנוכה" יו"ט שנקבע משום שישראל צריכים להודות על ניסים שקרו להם, ואינו יו"ט של הודאה. ורק בפסח כן הוא, דהוא יו"ט של הודאה, וזהו 'לפיכך אנחנו חייבים להודות' וכו', אבל חנוכה אינו כן. והיינו שלא היתה המערכה של החשמונאים והיוונים בזה עצמו שישכחו את התורה ויעבירו מחוקי רצונו, וכדלהלן. ורק בשבועות היו"ט בזה הוא שיש לישראל מתנה דתורת חיים, וע"ז בעינן לכם, ואי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא.

¹⁴ ויש לסייע לקושיא ז, מהא דהלכות הלל כתובים ברמב"ם בתוך הלכות חנוכה ולא בהלכות פסח, והלא לכאורה מקומם יותר בפסח כיון דהחג מדאורייתא, ואמרינן "לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל" וכו', משא"כ חנוכה דהוא יו"ט מדרבנן וחייב הלל מדרבנן. (וכן אמר הגר"ש אה"כ).

משא"כ בחנוכה, שהמערכה היתה על כבוד ה', שע"ז מסרו נפשם, ולא משום עצמם שיהא להם תורה ומצוות לכך מסרו נפשם, אלא בעבורו יתברך, משום שכשישראל שומרים תורה ומצוות יש בזה כבוד ה', שיש לו עם השומרים תורתו ומצוותיו. שהרי זוהי עצם סיבת נתינת התורה לישראל והוצאתם ממצרים, לצורך זה כדי שיהא "אלוקי ישראל", וכמו שנאמר (בסוף תצוה), "וידעו כי אני ה' אלוקיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם", דהיינו שה' הוציא את ישראל ממצרים כדי שיהא לו מקום לשכון – "דירה בתחתונים" – ושמו הגדול והקדוש נקרא עליהם בהיותו שוכן בתוכם, והם שומרים תורתו ומצוותיו שבזה הם נהיים לעם ה' ובזה יכול לשכון בתוכם.

ובאמת היוונים שבאו לעקור תורה מישראל – להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך – הרי לא היתה מטרתם בזאת גרידא כשלעצמו, אלא עיקר מאויים היתה לעקור ענין זה דשכינת ה' בישראל, ולהכריז שכבר נכלה ונגמר שכינתו בנו. וזהו "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל", כלומר אלוקי ישראל דוקא. ולכך היתה המערכה נטושה על המקדש, שטימאו את כל השמנים ופרצו בו י"ג פרצות וביטלו את העבודה, לפי שהמקדש הוא הוא עיקר הביטוי שהשכינה שורה בישראל – לשכני בתוכם.

י. מיציאת מצרים עד סוף בית ראשון ראו כולם בגלוי שה' שוכן בישראל.

והנה זמן מלחמת היוונים היתה בבית שני, כיון שמיציאת מצרים ראו כולם בעליל שהשכינה שורה בישראל – כדכתיב "בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז, היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, הים ראה וינוס הירדן יסוב לאחור, ההרים רקדו כאלים גבעות כבני צאן".

והיינו שלא נמנו כאן כל שאר הניסים כמו המן והבאר, מפני שאין כוונת פרק זה להודות על הניסים שעשה לישראל, אלא פרק זה בא לומר, שבצאת ישראל ממצרים אזי היתה יהודה לקדשו – היינו שנהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש שהשכינה שורה עליהם – לשכני בתוכם.

ולכן הראיות לזה הם, מהא ש"הים ראה [את ישראל] וינוס [מפניהם], וכן הירדן יסוב לאחור, ההרים רקדו כאלים גבעות כבני צאן", ושואל, "מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור, ההרים תרקדו כאלים גבעות כבני צאן", ומשיב, "מלפני אדון חולי ארץ [היינו ה'] שהוא יוצר ומחולל הארץ¹⁵ מלפני אלוה יעקב".

והביאור בזה, שלכך נקט הפסוק שם ניסים אלו, לציין ולהורות שהיתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו – וה' הולך אתם ושוכן בתוכם, וכל היקום כולו חל מפניו ונחרד ממנו, דהולך לפניו ה' ומלכם בראשם, ומשום כך הים ראה וינוס וגוי ההרים רקדו כאלים וגוי.

¹⁵ כך יש מפרשים. ועוד יש שפירשו, מלפני אדון חולי ארץ – חולי היינו פחדו ממנו ונוסי מפניו.

וכל זה הוא כבוד ה', בזה שיהודה לקדשו וישראל ממשלותיו, ומתגלית ומתבטאת כבודו ששוכן בם, עי"ז שהים ראה וינוס וגו'.

והיינו שלא בא ה' לשכון בתוך בני"י בהצנע ובמחבא, שרק ישראל יראו וידעו ויכירו מלכותו, אלא שכל העולם יראו את מלכותו וידעו ויכירו ששוכן בתוך בני"י. כאמור בתפילה "גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו **לעיני כל חי**", שזהו כבוד ה', שלעיני כל חי יתגלה מלכותו עלינו. ולכן עשה הניסים בפרהסיא, "הים ראה וינוס הירדן יסוב לאחר, ההרים רקדו כאלים גבעות כבני צאן".

ומזמן יציאת מצרים עד סוף בית ראשון, הרי היתה יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו, בגלוי ובפרהסיא. שבמצרים היו ניסים גלויים ומפורסמים כהעשרה מכות, ואח"כ קריעת ים סוף, ובהמשך הזמן עדיין זכרו כולם את ההיסטוריה. וגם מזמן לזמן היו ניסים נוספים, שמזה היה נגלה ונראה לכולם את שכינתו בישראל, וכמו שהיה במקדש עשרה ניסים קבועים, וכן בתנ"ך ישנם כמה ניסים, כמו בסנחריב, (וכן כל הניצחון על ל"א אומות בא"י, או מלכות שלמה המפוארת וחכמת אלוקים שבו, וכן כל זמן השופטים, וזמן אליהו ואלישע, ועוד).

יא. בבית שני טענו היוונים שנסתלקה שכינה מישראל.

ואולם בחורבן בית ראשון נסתלקה השכינה, ולא חזרה שוב שכינתו לשכון בישראל כבבית ראשון, דכבר חסרו ה' דברים והעשרה ניסים ונר המערבי ביניהם. ובזה טענו היוונים, דמדוע עדיין ישראל מקיימים את המקדש, שמכריזים בזה שה' שוכן בתוכם ונמשך יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו, הלא ענין זה כבר פסק, ואין לכם חלק באלוקי ישראל, כבר מזמן חורבן בית ראשון, וא"כ זה שקר ויוהרא וגאווה להינשא מעל העמים כאילו שה' שוכן בם ונושאים שמו עליו.

ולכך באו היוונים לבטל המקדש, וגם להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, כי כל כמה שכבר אין ה' שוכן בתוך בני"י, אזי ככל הגוים בית ישראל, ואין להם לשמור התורה והמצוות, דהרי כל עיקר תורה ומצוות ניתנו עקב שכינתו בנו כאלוקי ישראל וכמשנ"ת.

ואילו החשמונאים מנגד טענו, שעדיין יש לנו חלק באלוקי ישראל, ונמשך עוד יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו. והגם שאין זה בגלוי, הוא כי כך גזרה רצונו שיהא בהסתרה, אבל בוודאי עדיין שכינתו בתוכנו.

ובאמת שבעצם בניית בית שני היתה הכרזה בזה מצד ישראל להשכין שמו בתוכם לכבודו, ולומר שעדיין ה' הוא אלוקי ישראל. שהרי מזמן יציאת מצרים עד סוף בית ראשון, לא היו ישראל צריכים להכריז זאת, כי ה' בעצמו גילה את מלכותו על ישראל לעיני כל חי, אבל

בבית שני היו ישראל מגלים בזה להכריז לעיני כל חי שעדיין ה' שוכן בס. וכ"ז הוא רק לכבודו, לומר שהוא אלוקי ישראל, ובעבורו עשו כן ובנו את הבית.

ולכן כל המערכה עם היוונים היתה רק בענין כבוד ה', אם הוא אלוקי ישראל או לא. ולא היתה המערכה לטובתינו ובעבורינו, דאי משום טובת ישראל לא היו צריכים להילחם על זה, דמה איכפת לך מה שהם אומרים, כיון שאנו בעצמינו יודעים שה' הוא אלוקי ישראל, אלא העיקר הוא לכבוד ה', ובעבורו היתה מערכה זו.

יב. כלל ישראל פעלו לפרסם שה' שוכן בתוכם והוא אלוקי ישראל.

ונראה עוד¹⁶, כי ענין זה באמת תלוי בההכרזה, ולכן הוא שכלל ישראל אכן צריכים להכריז ולפרסם. כי אע"פ שהשכינה אינה בגילוי אצל ישראל כי אם בהסתר, אך מכיון שבני אדם [כלומר כלל ישראל] עומדים ומכריזים את הענין, והעם עומד ומפרסם בעולם שהם מאמינים בזה ומחזיקים שהשכינה שורה בישראל, ע"כ אכן באמת מעמידים את כבוד ד' בישראל לעיני כל חי. דכיון שיש בית לד', שישאל מכריזים בזה שד' הוא אלוקינו ויש כאן ההמשך של יציאת מצרים, על ידי כך מתפרסם הדבר לעולם, וכל העולם רואים את הדברים באופן וכצורת הדברים כפי שכלל ישראל מפרסמים אותם. [וכמו בכל דבר, שכאשר רואים שציבור שלם או חזים וסבורים כך, הרי הם מחזירים את הדברים לכל העולם שגם הם יסברו כך].

ועל זה באו היוונים לומר, שאין כך פני הדברים, ואין לכם להכריז ולפרסם שד' הוא אלוקיכם, דכבר נפסק ענין זה, ואין השכינה שורה בישראל. [ואולם לכאורה לא באו היוונים להילחם כדי לעקור את כבוד ד' ולהילחם בו, אלא בפשטות הדברים הם באו על ישראל, כיון שקינאו בהם, על שהיהודים מנשאים עצמם על כל העמים באומרים שד' הוא אלוקי ישראל ושוכן בתוכם. והם סברו שהם צריכים להיות בראש, והיו גאים בתרבותם, ולכן הפריע להם מה שישאל גאים על האומות. אבל סוף סוף המערכה היתה על כבוד ד', והחשמונאים כשהלכו להילחם היה זה בשביל כבוד ד' אלוקי ישראל].

ונמצא שהמלחמה היתה על ענין ההכרזה שהשכינה שורה בישראל, ועל זה נלחמו החשמונאים. כי היתה מערכה על כבוד ד', לומר שהשכינה כן שורה בישראל, ולהכריז כך

¹⁶ מכאן ואילך נכתב כעת ע"י הג"ר אברהם קורנבליט שליט"א, ע"פ הקלטה מרבינו של אותו השיעור, והבאנוהו כמעט כפי שהוא (בתוספת כותרות משנה). ההערות למטה הם ממנו מה שהוסיף משלו בשעת הכתיבה.

בעולם. וזה היה כל בנין הבית שני, כי כאשר עושים בית לד' משמעותו שמכריזין בעולם שהשכינה שורה בישראל, והם מרוממים מכל האומות ע"י התורה של ד' ומצוותיו.¹⁷

ולכן היה הניצחון ע"י הכהנים, שקינאו קנאת ד', וכמש"כ "על ידי כהניך הקדושים", כלומר שהם נאמנים לכבוד ד', כי המערכה היתה על כבוד ד' שמרכזה היא הבית ושכינת ד' בבית המקדש, ושמירת התורה והמצוות שזה נמשך ממה שהשכינה שורה בישראל.

יג. נס חנוכה עשה הקב"ה למען שמו, להודיע כי הוא אלוהי ישראל.

וזה מש"כ בעל הניסים, "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך", ורק אח"כ כתוב "ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה". כי הנס לא היה כדי לעזור ולהושיע לישראל, כי אילו היתה המטרה להושיע את ישראל היה יכול לעשותו בדרך הטבע, ולא היה צריך לעשות באופן של 'ורבים ביד מעטים'. דהלא אז כבר היתה תקופה של הסתר פנים, כי בבית שני היתה תקופה שהקב"ה בדווקא אינו רוצה בהנהגה של נסים, ואע"פ שהוא שוכן בתוך בני ישראל אינו עושה נסים, וכמו שיתבאר הטעם להלן. וא"כ היתה יכולה להיות התשועה, בזה שהיוונים יעזבו מעצמם את ישראל.

אלא שעיקר הענין היה, לעשות נס כדי להראות שהשכינה שורה בישראל. וזהו, "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך". ואילו היו היוונים מפסיקים מעצמם להילחם בישראל בדרך הטבע, זה לא נקרא ניצחון, כי הם היו ממשיכים לקרות תגר על ישראל שאינם צודקים בזה שהשכינה שורה בתוכם, והיו טעונים כי בבית שני לא חזרה שכינה בישראל. ולכן היה ניצחון ע"י נס דווקא, והיה זה נס לשם נס, כדי לעשות "שם גדול וקדוש בעולמך", ולהוכיח שהחשמונאים צודקים והשכינה שורה בישראל, ואפי' שזה בהסתר, כי הרי רואים שניתנו רבים ביד מעטים, וזה בהכרח כיון שהקב"ה הוא אלוהי ישראל.

וזהו הביאור בעל הניסים, דכתיב מקודם 'ולך עשית שם גדול וכו', ואח"כ 'ולעמך עשית תשועה גדולה'. ולכאורה הלא כיון שבאים להודות על הניסים שעשה לאבותינו, צריך להתחיל עם התשועה הגדולה שעשה לישראל, ואח"כ להזכיר גם ולך עשית שם גדול וקדוש. אלא התירוץ הוא, כי כל התשועה הגדולה לעמך ישראל, זה ה"ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך", כי כל המערכה היתה על השם גדול וקדוש בעולמך, ועל זה נלחמו החשמונאים הכהנים שקינאו לשם ד', ולכן הניצחון והנס הוא 'ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך', וזהו התשועה הגדולה.

¹⁷ והוסיף הגר"ש, כי דוגמא לדבר הוא בזמנינו, המערכה של החילונים עם החרדים. שהיהודים החרדים עומדים ומכריזים שאנו עם ד' ואנו שונים מכל הגויים והקב"ה הוא אלוהינו, ולכן אנו שומרים מצוות התורה, ואנו נאחזים בענין היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, ואנו מכריזים שהקב"ה הוא אלוהי ישראל. וכמו ביציאת מצרים שהיתה אז בגילוי לעיני העמים, וזה נמשך עד היום, אלא שהיום זה בהסתר. והחילונים טוענים שדבר זה כבר אינו נמצא, וככל העמים בית ישראל, ואיננו שונים מכל עם, ח"ו. ואעפ"כ, על ידי החרדים מתגלה כבוד ד' לעיני כולם, כאמור.

יד. חינוך הבית הוא גמר הניצחון, כי המערכה היתה על המקדש ושכינת ה'.

ובזה שונה נס חנוכה, מכל שאר הניסים שנעשו לישראל מעת יציאת מצרים עד אז. שכל הניסים מעת יציאת ה' היו, כדי להושיע את ישראל מכל צרותיהם. וכיון שהקב"ה הוא אלוהי ישראל בגלוי, לכן היה מושיעם בגלוי, ולכן היו הישועות באופן ניסי, כי נס הוא גלוי. משא"כ בנס חנוכה שזה כבר היה בתקופת בית שני, שהנהגת ד' כבר היתה שלא באופן גלוי, משום שכך עלה ברצונו ית'. ואף על פי כן עשה נס זה, כדי לפרסם בעולם ולגלות שהקב"ה נמצא בישראל, ויסוד זה בא נס חנוכה להודיע ולפרסם. ונמצא שהנס היה לשם נס, לפרסם שעדיין יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו.

ואכן ההמשך של הנס היה, שחזרו לביהמ"ק ועשו חנוכת הבית. והיינו, כי ניצחון המלחמה הראה לכל שהקב"ה הוא אלוהי ישראל, ובני ישראל צדקו בזה שהם מכריזים שד' אלוהי ישראל והם עושים בית לשכנו בתוכם. לכן אח"כ היתה חנוכת הבית, שמורים ומבהירים בזה, כי הנס שהיה כאן מורה שד' הוא אלוהי ישראל, ולכן עושים לו בית בתוכנו כי השכינה שורה בישראל.

וזה מש"כ בעל הניסים, "ואח"כ באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך" וכו'. ולכאורה צ"ב מה הכוונה ב"ואח"כ", ומדוע צריך לציין שאחר כך באו לביהמ"ק. אלא הביאור הוא, שאחר שהוכח לכל העולם ע"י המלחמה שד' הוא אלוהי ישראל, באו וחינכו את הבית, 'וטיהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך', שזאת אומרת שהכריזו בזה שכן יש בית ד', והקב"ה שורה בישראל, וממילא אמת ונכון הדבר לישראל לעשות בית לד'.

ונמצא כי חינוך הבית הוא גמר הניצחון, וזה מפרש מה משמעותו של הניצחון, שעניינה היתה להראות שהשכינה שורה בישראל. כי למעשה המלחמה זה כבר הראה שהשכינה שורה בישראל, וכמש"כ "מסרת גיבורים ביד חלשים וכו' ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך", הרי שהמלחמה עשה בעולם "שם גדול וקדוש". ואח"כ כאשר באו אל הבית, עשו חנוכת הבית לרגל זה שהקב"ה נמצא בישראל.

טו. נס הנרות הוא להורות שה' שוכן בבית המקדש.

ולכן עשה הקב"ה בעת חנוכת הבית, שיהיה נס גם בתוך הבית, של הדלקת הנרות באופן ניסי, להראות שהוא שורה שם בבית. וזהו ההמשך של נס המלחמה, ושני הניסים מורים על אותו דבר, דהיינו שד' נמצא בתוך בני ישראל. כי בנס המלחמה, היה הנס להראות שהוא מושיען של ישראל, ולכן הושיעם בדרך נס, ואח"כ כשעשו הבית עשה את נס הנרות, וזה להודיע כי הוא שוכן בבית.

והענין מה שדלקו הנרות שמונת ימים, שמעתי לבאר בזה, כי הנה כמו שמצינו בבית ראשון, שהיה אז חנוכת הבית "שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום" (מלכים-א. ח, סה), ופי' חז"ל (מו"ק ט.) כי ז' ימים היו חנוכת הבית ושבעת ימים אחרות היו חג הסוכות. [ואף שבפסוק משמע, שגם השבעת ימים של חג הסוכות היו להם שייכות עם חנוכת הבית, (ועיין קונטרס חג הסוכות סימן ג'), מ"מ עצם חנוכת הבית היה ז' ימים].

ולכן כמו"כ בחנוכה, עשו חנוכת הבית של שמונת ימים. והיינו, כי רצו לעשות יותר משבעה ימים, מה שכבר היה בבית ראשון, לכן עשו חנוכת הבית של שמונה ימים, ולכן היה הנס ח' ימים.¹⁸

טז. בנס הנרות היה הופעת כבוד ה' בחנוכת הבית.

והנה נס הנרות שהיה אז, הוא הופעת כבוד ד' בתוך הבית. וכדרך שמצינו במשכן, שהופעת כבוד ד' היתה ע"י אש, וכמש"כ "וירא כבוד ד' אל כל העם ותצא אש מלפני ד' ותאכל" וגו', (ויקרא ט, כג-כד). וכן נראה כבוד ד' ע"י ענן, כמש"כ "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ד' מלא את המשכן" (שמות מ, לד). וכן מצינו בבית ראשון, דבעת שהכניסו ארון ברית ד' אל מקומו, "אל דביר הבית וגו' והענן מלא את בית ד'" (מלכים – א'. ח, ו-י), וכן "אז אמר שלמה ד' אמר לשכון בערפלי" (שם ח, יב).

ולכן כמו"כ בבית שני בנס חנוכה, היתה חנוכת המזבח והופעת כבוד ד' ע"י הנרות. ואע"פ שבתחילת בנין בית שני לא היתה הופעת כבוד ד' בגילוי, מ"מ כאן שרצה להראות שזה אמת ונכון שהשכינה שורה בישראל, לכן שוב היתה כאן הופעת כבוד ד', וזה היה ע"י הנרות, וזה היה כמו האש והענן שבמשכן ובית ראשון. והטעם שלא היתה ההופעה ע"י ענן ואש, יתבאר לקמן.

ויש לעיין מדוע מציינים רק בחנוכה את ענין חנוכת המזבח,¹⁹ ולא מצינו שמציינים חנוכת הבית ראשון. והתירוץ הוא, כי מה שחנוכה הם ימי חנוכת המזבח, אין הכוונה שהם ימי חנוכה על מה שבא להשרות שכינתו בישראל, דהא השכינה היתה שורה בישראל גם לפני חנוכה. אלא הכוונה היא, במה שבא הקב"ה 'להראות' שהוא בתוך בני ישראל, שזה היה הניצחון שהראה לכל שד' הוא אלוקי ישראל, ואע"פ שיש הסתר אפי' הכי הוא נמצא בתוך בני ישראל. וזה היה הגילוי והיסוד של חנוכה, דאפי' שבבית שני היתה תקופה של הסתר

¹⁸ ויש להביא ראיה, שהשמונת ימי חנוכה היו ימי חנוכת הבית. דהא קורים בתורה בחנוכה בפרשת הנשיאים, משום דחנוכה היו נמי חנוכת המזבח (רש"י מגילה ל:), וקוראים בפר' הנשיאים כל השמונת ימים, וא"כ מוכח שכל שמונת ימי חנוכה היו ימי חנוכת המזבח. ועיין בדרכי משה (ס' תרע) בשם מרדכי ומגילת תענית, שהשם "חנוכה" הוא על שם חנוכת המזבח, והשם חנוכה הלא הוא כל הח' ימים. וכן מש"כ שם הדרכי משה, שנהגו לעשות משתה ומשום חנוכת המזבח, וכל זה הוא כל הח' ימים.

¹⁹ וכמו שהובא בהערה הקודמת.

ולא ראו שדי' שוכן בישראל, אעפ"כ כאן ראו בעליל שהוא שוכן בישראל. ועל זה מציינים בחנוכה שהם ימי חנוכת המזבח, דהיינו להכריז שאז הוכח לכל העולם שדי' נמצא בתוכינו, ומשרה שכינתו בישראל.

יז. בחנוכה לא שייך משתה ושמחה, כי לא היה מתנה לישראל, אלא לכבוד שמו.

והנה כיון שכל ענין הנס הוא רק למען כבוד שמו, כי בשביל ישראל עצמם לא הוצרך כל הנס וכמשנ"ת, דהא כל המערכה היתה רק על כבוד שמו שיהיה לו שם גדול וקדוש בעולמו ויתפרסם לעיני כל חי שהוא אלוקי ישראל, ומה שישראל לקדשו וישראל ממשלותיו זהו כבוד ד' שהוא שוכן בישראל לעיני כל העמים. לכן עיקר קביעות ימי החנוכה אינה כדי להודות, כיון דכל הנס הוא רק למען כבוד שמו. ועיקר ענין הודאה שייך בדבר דהוי "לכם", כי דבר שניתן לנו בשבילנו, צריך להודות עליו.

ובזה שאני חנוכה מחג השבועות, שבחג השבועות מודים לד' על התורה, ולכו"ע בעיני נמי לכם, לעשות משתה ולשמוח על נתינת התורה, כיון שבשבועות מודים על החלק של ה"לכם" של התורה, דהיינו מה שחיי עולם נטע בתוכינו, המתוקים מדבש ונפת צופים. וכדאיתא בגמ', דאמר רב יוסף אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא. ועל החלק הזה שיש לנו מהתורה, על זה אנחנו מודים לד' על המתנה טובה, ולכן עושים סעודה.²⁰

אבל בחנוכה, לא היה איזה דבר שאנחנו קיבלנו שם. כי בחנוכה לא בא הקב"ה להשרות שכינתו בישראל, דהא השראת השכינה כבר היתה גם לפני גילוי הנס חנוכה. וזה הלא היתה טענת החשמונאים נגד היוונים, דאנחנו עושים בית לד' כיון ששכינתו שורה בישראל. וכל הנידון לא היה כי אם על כבוד שמו, שיכירו וידעו כל יושבי תבל שהקב"ה נמצא אצל ישראל, וזהו כבוד ד', שיתגלה כבודו לעיני כל חי על ידי שמשכין שכינתו בישראל.

ואמנם ענין זה של גילוי כבודו שנתגלה בחנוכה, הוא באמת שמחה גדולה למבקשי ד' הנאמנים לכבוד שמו ית', וזה מדריגה גדולה של 'אוהבי שמו'. ולכן היה ענין זה ע"י "כהניך הקדושים" משרתי ד', אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד שמו הגדול. אך על ענין זה אין עושין חג, להודות על שנתגדל ונתקדש שמיא רבא, כי זה עניינו של ד' שנתגדל שמו בעולם, ולא שייך חג על זה.

אבל מה שקבעו את ימי החנוכה, הוא לא בגדר "חג להודות", כי אם "פרסומי ניסא", והיינו לפרסם לדורות שהשכינה שורה בישראל. דכמו שהיה בימים ההם בימי החנוכה גילוי ופרסום ענין זה שהקב"ה נמצא בישראל, כך אנו ממשיכים לפרסם גילוי הנס לדורות. והוא המשך לנס, שמנציחים את הנס ע"י מה שקבעו לדורות להדליק נרות חנוכה, ובזה מעבירים מדור לדור את הנס הלאה, כדי שכבוד ד' שהוא אלוקי ישראל יהיה לדורות.

²⁰ וע"ע במאמר על שבועות, 'בשבת ניתנה תורה לישראל'.

כי כל ענין הנס הלא היה למען ידעו את שמו, שהוא אלוקי ישראל, ויתפרסם "שם גדול וקדוש בעולמך", וא"כ לא היה הנס רק לצורך אותה התקופה, אלא כדי שידעו זאת לדורות. ולכן קבעוה לדורות, כי זה כל מטרת הנס. וזה גם היה מלכתחילה הכוונה בעשיית הנס, שזה יהיה נס לדורות. והאיך הוי הנס לדורות, על ידי כלל ישראל, שהם מעבירים את הנס מדור לדור.

ולכן הקביעות של חנוכה לדורות הוא, שיפרסמו את הענין הזה. והם אינם "ימי שמחה והודאה", אלא הם בעיקרם "ימים שמעבירים כבוד ד' לדורות". כי כמו שבנס חנוכה עצמו המטרה לא היתה בשביל עצם הדבר, דהלא הקב"ה כבר היה אצל ישראל גם קודם הנס, וכל הנס לא היה כי אם לשם 'פרסומי ניסא', כך הוא גם החיוב לדורות, להמשיך לפרסם אותו הכבוד של כבוד ד' שהיה אז, ולהודיע בזה לכל העולם שהוא אלוקי ישראל.

יח. בהדלקת נרות חנוכה, מפרסמים שה' שוכן בישראל גם בעת הסתר פנים.

ובזה יבואר, מדוע צריך לעשות פרסום דווקא על הנס של חנוכה מדור לדור. ולא מצינו כן בשאר ניסים שנעשו לישראל, וכגון נס של קריעת ים סוף, שאין מצוה לפרסמו בעולם מדור לדור. אך התשובה בזה היא, כי קריעת ים סוף ושאר הניסים נמשך עניינם מעצמם עד סוף חורבן בית ראשון. כי עד החורבן היו הרבה ניסים, וכולם ראו שד' הוא אלוקי ישראל ועושה להם ניסים ונפלאות, ולא הצטרכו לפרסם הניסים, כי היו מפורסמים מעצמם.

אבל מבית שני ואילך, כבר היתה תקופה של הסתר, ונפסקו הניסים. והיו האומות סבורים, כי הניסים שהיו מקודם שוב לא שייך מעתה. אך כלל ישראל חידשו אז בעולם יסוד גדול, כי אע"פ שכבר אין רואים את השכינה ואין ניסים גלויים, עדיין השכינה שורה בישראל. כי אנו עם קדוש, ואנו עם ד', והקב"ה נמצא בתוכינו. ולכן בנו בית לד', אע"פ שלא היתה השכינה בגילוי. והקב"ה בא ונתן אישור על יסוד זה, שאפי' שבאותה תקופה של בית שני שכבר לא היו ניסים, נעשה נס גדול כזה. וממילא היה זה אישור לתמיד, שהקב"ה נמצא בישראל.

והנה אפי' לאחר חורבן בית שני לא נשתנה הדבר, ועל ענין זה לא שייך כלל חורבן. כי הלא אפי' בבית שני לא היתה השכינה בגילוי, וכן מנס חנוכה ואילך עד החורבן חזר הכל לכמות שהיה לפני הנס, ושוב לא ראו גילוי שכינה. והשינוי שהיה בין לפני החורבן ואחר החורבן הוא, שאחר החורבן רק נתרבו הצרות, ואמנם אפי' לפני חורבן בית שני היו הרבה צרות ומלחמות. וממילא נשאר אחר החורבן אותו מצב כמו לפני החורבן, ונמצא כי אין לחורבן בית שני שום משמעות לגבי גילוי נס זה של חנוכה.

ולכן בזמנינו היום, הוא גם בגדר אותו מצב של בית שני, כיון שגם אז היתה תקופה של הסתר. ואילו היה היום אפשרות לעלות להר הבית ולבנות בית לפני הגאולה השלימה, היו

בונים בית, והיה זה המשך לבית שני, כי הכל היא תקופה אחת של הסתר. וא"כ ברגע שנתגלה בבית שני, שהקב"ה נמצא אצלנו אפי' בשעת הסתר, שוב לא שייך לגבי זה שום חורבן, וממילא נמשך עד היום הזה אותו הגילוי שד' הוא אלוקי ישראל ונמצא בתוכינו.

ואם נרצה לתאר לעצמינו פרסום הנס, נאמר, דהנה לו יצוייר שאחת לכמה מאות שנים היה נעשה לכלל ישראל נס חנוכה, הלא היה כל העולם נרעש מזה, והיו כל העמים רואים להדיא שהקב"ה כן נמצא אצלנו, וזה היה מכחיש לגמרי טענת הגויים שאומרים עזב ד' את ישראל. אך באמת אין צריך שיקרה הנס כל כמה מאות שנים, כי הנס לא היה רק לזמנו כי אם לכל הדורות, וכמשנ"ת.

יט. הפרסומי ניסא של נרות חנוכה, הוא לגלות בחוץ לכל העולם.

ולכן מצוות פרסומי ניסא של נרות חנוכה, אינו פרסומי ניסא בשבילנו, ובזה שאני מהפרסומי ניסא של ד' כוסות בליל פסח, כי שם המצוה היא לחוג ולהודות לפני ד' אשר גאלנו, ולכן החיוב הוא בגדר "הודאה", וכמו שאומרים בהגדה "לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל וגו' למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו" וגו'. כי מה שגאלנו ועשה לנו את כל הניסים, מביא חיוב הודאה, ולכן צריך לפרסם אצלנו הניסים של יצי"מ, כי עי"ז נבוא להודות לד'. וזהו ענין הפרסומי ניסא של ליל פסח.

וכן מצד שני אין בליל פסח חיוב פרסומי ניסא לעשות שם גדול וקדוש לד' בעולם, כי הפרסום בעולם היה ממילא, והקב"ה בעצמו עשה את הפרסום עי"י הניסים וגילוי שכינה, וכל העמים ידעו מזה, והמצב ההוא נמשך בעולם עד חורבן בית ראשון.

אבל נרות חנוכה אינם משום חיוב הודאה, אלא כל המטרה היא לפרסם השם גדול וקדוש בעולמו. וכל המצווה היא לפרסם את הנס חנוכה בעולם לדורות, כדי שהנס ימשיך להיות בעולם. ולכן אין בחנוכה דין הדלקה בשביל עצמו, וכדאיתא בגמ' דאמר ר' זירא דהשתא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי לא צריכנא, כי כל הענין הוא רק פרסומי ניסא בעולם.

ולכן מצוותה דווקא "בפתח ביתו מבחוץ", שמעמידים בחוץ את ההוכחה שבידינו שד' הוא אלוקי ישראל. כיון שכמו שהיה אז ויכוח של היוונים שאמרו אין לכם חלק באלוקי ישראל, כמו"כ יש עד היום הויכוח, ולכן צריך לפרסם לכל העולם את ההוכחה שבידינו, להודיע גילוי הנס של חנוכה ולהעמיד כבוד ד' בעולם שהוא אלוקי ישראל.

כ. הפרסומי ניסא של חנוכה הוא לכבוד ד'.

וכיון שהפרסומי ניסא של חנוכה היא עשייה שכל כולה למען כבוד ד', לכן היא מצוה חביבה עד מאד, כמש"כ הרמב"ם 'מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה' וכו'.

ואף שגם כאשר הפרסומי ניסא היא בשבילנו כדי שנבוא להודות, גם זה הוא לכבוד ד'. מ"מ כאן זה מהות אחרת לגמרי, כיון שעצם הפרסום היא כבוד ד', ומעמידים בזה את גילוי הנס שהשכינה שורה בישראל.

ונמצא שבזה אנו כשותפים עם הנס, וע"י הפרסום אנו משרים שכינתו בעולם. דכיון שהוא שעת הסתר וד' שוכן בהסתר, ורצונו ית' הוא שתתגלה שכינתו ויהיה שם גדול וקדוש בעולמו, ולכן הלא עשה את הנס חנוכה בכדי שיהיה גילוי שכינתו, אבל עדיין צריך להעמיד הנס לדורות, ולכן בזה שאנו מעמידים את הנס לדורות, אנו כשותפים עם עצם פעולת השראת השכינה לעיני כל חי, והוי כאילו אנו עושים עכשיו את הנס חנוכה.

ולכן חיובה גדול כ"כ, עד שאפי' אין לו מה יאכל מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק. משא"כ בליל פסח שאין באים להעמיד ולגלות את הניסים מצד עצמם, אלא הפרסומי ניסא היא כדי להודות, ולכן אין חיובה כמו בחנוכה.

כא. בפסח עיקר החיוב הוא הודאה, בחנוכה העיקר הוא הלל.

ומה שנאמר בעל הניסים, "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל", וכן איתא בברייתא בגמ' (שבת כא:), "וקבעו ימים טובים בהלל והודאה". ולכאורה זה דלא כמו שנתבאר לעיל, שאין קביעות ימי חנוכה משום הודאה.

אולם נראה, שעיקר ההדגשה הוא על ההלל, שקבעו לימי הלל. והחילוק בין הלל להודאה הוא, כי הודאה הוא להודות על הנס, והלל הוא לפרסם את הנס, כי הילול הוא פירסום ושבח.

והנה בליל פסח יש ג"כ חיוב הלל, אבל שם עיקר החיוב הוא הודאה, אלא שמכח ההודאה באין ג"כ לידי הילול, כי דרך המודה שהוא גם מהלל. וכמש"כ בתהילים במזמור ק"ז, דמירי התם בארבעה שצריכים להודות, וכתוב שם "יודו לד' חסדו ונפלאותיו לבני אדם", שמודים לד' על חסדיו, וגם מפרסמים נפלאותיו לבני אדם והוא ענין של הילול. והיינו, כי מתוך ההודאה באים גם לידי הילול.

וענין ההילול שם, הוא כגמול על הטובה. וכמו דרך משל, במי שעשה לו חברו טובה גדולה, אזי מיד הולך אליו ומודה לו על הטובה, ואח"כ הוא גם מפרסם ברבים מודעה של ברכות

ותהילות על כל הטובה. והנה המודעה שמפרסם עליו אינה כדי להודות, דהא כבר הודה לו לפני כן, אלא זה בכדי לפרסם את שמו ולהללו, והוא כגמול על הטובה, שרוצה להחזיר לו איזה גמול ולכן מהללו ברבים. וזה גם ענין סיפור נפלאותיו לבני אדם, שהוא בא מתוך ההודאה. וזהו ענין ההלל בפסח, כי עיקר החיוב הוא ההודאה, ומתוך זה באים אח"כ גם לידי הילול.

אבל בחנוכה אינו כן, לפי שאינו זמן הודאה ולא נקבעו ימי החנוכה בכדי להודות וכמו שנתבאר. ולכן הרי ההלל שבו, לא בא משום הודאה, אלא זה מעצם ענין החנוכה. והוא כי ענין חנוכה הוא כדי לפרסם את שמו שהוא אלוקי ישראל, ולכן אומרים הלל, לפרסם שהוא אלוקי ישראל. ולכן כל מהות החנוכה הוא שהם "ימי הלל". והלל של חנוכה, הוא כמו המצה של פסח, שהוא עצם מהות היום, ואינו כפועל יוצא של הודאה, אלא הוא שיר שבח לפרסם שהוא אלוקי ישראל.

כב. פסוקי דזמרה על שה' הוא אלוקי העולם, הלל על שהוא אלוקי ישראל.

והנה צריך לבאר ענין ההלל, והחילוק שבין פסוקי דזמרה לבין הלל, דהא פסוקי דזמרה הוא ג"כ שיר של שבח, וכמו שאומרים בברוך שאמר "ובשירי דוד עבדך נהללך ונשבחך ונפארך"²¹, וא"כ צ"ב מדוע אין אומרים פסוקי דזמרה על הנס. וכן צ"ב, מדוע אומרים פסוקי דזמרה כל יום, והלל אומרים רק על נס או בימים טובים.

והביאור בזה הוא, כי פסוקי דזמרה הוא על מה שהקב"ה הוא אלוקי העולם, וזה מה שאומרים "ברוך שאמר והיה העולם", שהוא שיר שבח על שהוא אלוקי העולם, וכל המזמורים בפסוד"ז הם על ענין אלוקי עולם, "פותח את ידך ומשביע לכל חי".

אך הלל הוא על כבוד ד' שהוא אלוקי ישראל, שהוא כבוד מיוחד לד' בהנהגתו המיוחדת לישראל, ובשכינתו על ישראל לעיני כל חי. וכאמור, שזה היתה המטרה ביציאת מצרים, כדכתיב "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים", והיו ישראל לעם קדוש. וזה מה שאומרים בהלל, "היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו".

ואשר על זה סובב והולך כל ענין ההלל, שבתחילה אומרים "מי כד' אלוקינו המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ", והיינו שמשגיח עלינו במיוחד ומגין עלינו. ואח"כ אומרים "בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז, היתה יהודה לקדשו וגו', הים ראה וינס" וגו', שהוא הנהגת הנסים לישראל.

²¹ וכן נקראת בגמ' בשם "הלל", כדאיתא בשבת (ק"ח): דא"ר יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום, ואוקמינן שם 'כי קאמרינן פסוקי דזמרה'. הרי מוכח, דגם פסוד"ז הוא הלל.

כג. ביאור סדר ההלל – טענת הגוים בעת צרה לישראל עד שבאה ישועת ה'.

ונבאר עתה סדר ומבנה ההלל. הנה בתחילה מקדים ואומר "מי כד' אלוקינו המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ" וגו', שהקב"ה משגיח במיוחד על ישראל. וממשיך הכתוב לומר, כי הנהגה זו התחילה ביציאת מצרים, "בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז, היתה יהודה לקדשו" וגו', כי אז נעשו לעם קדושו. ושם ראו בבירור שישראל הם עם ד', וכל זה ע"י הניסים שנעשו לישראל, "הים ראה וינס הירדן יסב לאחור" וגו'.

והנה עד כאן הוא תיאור וסיפור הדברים שהיו משעת יציאת מצרים, שד' לקח את ישראל לו לעם, ואז ראו להדיא שישראל הם עם ד', ע"י קריעת ים סוף ושאר הניסים. אך אח"כ בהמשך הדורות היו עיתים וזמנים של הסתר פנים, ובני ישראל היו בעת צרה. וענין זה מתואר בפרק "לא לנו", שבני ישראל מתפללים לד', "לא לנו ד' לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך ועל אמיתך".

והיינו שאומרים בזה, כי הלא מה שהיתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, הלא זהו הכבוד שלך, ועכשיו שיש הסתר פנים ואנו נמצאים בעת צרה, א"כ 'תן כבוד לשמך על חסדך על אמיתך'. דהיינו, כי עכשיו נראה בעיני העולם כי החסדים של הקב"ה חסרים, ולכן הם סבורים כי חסדיו של הקב"ה אין להם קיום, וא"כ אינם אמת. כי מה שהוא אמת הוא קיים לעד, ואם הוא נפסק אין זה ענין של אמת.

וזהו "על חסדך על אמיתך, למה יאמרו הגוים איה נא אלוקיהם", כי הגוים טוענים על הקב"ה, שאין קיום לחסדיו של הקב"ה ואין חסדיו נמשכים, וא"כ אינם אמת, דאע"פ שבתחילה השפיע הקב"ה חסדיו על ישראל וישראל היו לעם קדשו, מ"מ עכשיו זה נפסק. וא"כ חסר כבוד ד' שהיו ע"י חסדיו, וזהו 'תן כבוד לשמך'. ובתפילה זו פונים ישראל אל ד' שיושיעם למען כבוד שמו, למען ידעו שהוא אלוקי ישראל תמיד.

וזה כל מזמור לא לנו, עד 'ואנחנו נברך קה', שזו בקשה שיושיענו. וכן נכלל בזה בקשה שיברך את בית ישראל, "יד' זכרנו יברך וגו' ברוכים אתם לד'", ואזי ממילא יהיה אח"כ ש"ואנחנו נברך קה" וגו'.

ואח"כ במזמור "אהבתי כי ישמע ד' את קולי תחנוני", מתאר הכתוב שבאמת שמע ד' לקול תפילתנו, "כי הטוה אזנו ליי" וגו'. ומספר כל מה שעבר עלינו, "אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני, צרה ויגון אמצא ובשם ד' אקרא" וגו', אבל בסוף היה "ואלוקינו מרחם", "דלותי ולי יהושיע" וגו'.

ולכן מעתה עלינו להללו על הישועות, ועל זה אמר "מה אשיב לד' כל תגמולוהי עלי, כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא" וגו'. והיינו שמוטל עלינו מעתה להללו על כל גמולותיו, ולכן נבא אליו להללו ולזבוח לפניו, "אז אזבח זבח תודה".

כד. המשך ההלל – קריאת ישראל לגוים להודות שה' באמת אלוקי ישראל.

והנה עד כאן הוא סיפור הדברים, שהיינו בעת צרה וד' עזרנו. ומכאן מתחיל עצם ההילול. ולזה אמר, "הללו את ד' כל גוים שבחוהו כל האומים" וגו', היינו כי מקודם בשעת צרה אמרנו "כי לשמך תן כבוד על חסדך ועל אמתך", שיושיע למען כבוד שמו שלא יאמרו הגוים 'איה נא אלוקיהם'. לכן עכשיו כאשר הושיענו אלוקינו, אנו פונים אל הגוים שאמרו איה נא אלוקיהם, ואומרים "הללו את ד' כל גוים שבחוהו כל האומים", כי הנה הלא עיניכם רואות "כי גבר עלינו חסדו ואמת ד' לעולם", היינו כי ע"י הניסים והנפלאות נתן כבוד לחסדו ולאמתו, וחסדיו אמת הם, ולכן אנו יכולים מעכשיו להלל את שמו לעיני כל חי וליתן כבוד לשמו.

והנה רואים בכאן, שכל ענין ההלל הוא קריאה אל הגוים, להלל ולפרסם אצלם כבוד ד', כיון דענין וגדר "הילול" הוא פירסום שמו לעיני כל חי. וזהו כל הנידון של ההלל, שמדברים מענין הגוים, שבכל עת צרה לישראל הם אומרים, שכל הכבוד של ד' שהיה אלוקי ישראל ביצי"מ נפסק עתה, דהא 'איה נא אלוקיהם', ובזה הם אומרים שד' כבר איננו בישראל, וא"כ חסר עתה הכבוד הזה. ולכן עכשיו שעזרנו ד', חוזר הכבוד לד'. ולכן אנו יוצאים אל הגוים ומהללים את שמו, ואומרים להם תנו כבוד לד', "הללו את ד' כל גוים" וגו', שנתן כבוד וקיום לחסדו, "ואמת ד' לעולם הללוקה".

וכן בהמשך ההלל "הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו יאמר נא ישראל", הוא המשך הפנייה אל הגוים, שיתנו שבח לד' שחסדו הוא אמת, 'כי לעולם חסדו'. וכן המשך המזמור "מן המיצר" וגו', זה אומרים ישראל אל הגוים, להלל ולפרסם שם ד' בעולם. ומספרים להם כי "מן המיצר קראתי קה", היינו בבקשותינו הנזכרים קודם, "לא לנו ד' לא לנו כי לשמך תן כבוד" וגו'. ואומרים להם כי הקב"ה אכן שמע לתפילתנו, וזהו "ענני במרחב קה", היינו מה שמבואר לעיל במזמור "אהבתי", שד' שמע לתפילתנו והושיענו.

ובזה מיושב מה דקשה, דלכאורה זה נראה ככפל דברים, דהלא כבר נאמר לעיל בארוכה ענין התפילה לד' בעת צרה, והישועה שהביא לנו. וכמו שנתבאר לעיל, במזמור לא לנו ובאהבתי, ולמה נכפל כאן שוב. אך באמת אין כאן כפילות כלל, כי במזמורים דלעיל הוא רק סיפור הדברים, ועדיין אין זה ההילול עצמו, כלומר שבתחילה סיפר ענין יצי"מ, ובמזמור לא לנו מספר שנכנסו ישראל לעת צרה, ובמזמור אהבתי סיפר מהישועה. ואילו אח"כ 'הללו את ד' כל גוים' זה כבר ההלל עצמו, שמספרים לגוים כי גבר עלינו חסדו, וכן כל ההשתלשלות, "מן המיצר קראתי קה ענני במרחב קה" וגו', עד סוף המזמור, שהכל מספרים ואומרים לגוים. ובהילול הזה גופא, עושים כבוד לד' שהוא אלוקי ישראל.

כה. נס חנוכה הוא קיום קריאת ההלל.

ונמצא כי כל תוכן ההלל הוא שיר שבח לד' לעיני הגויים, לספר שהוא אלוהי ישראל. וזהו בעצם כל הויכוח של הגויים עם ישראל, שהם עומדים ושואלים אם ד' אלוהי ישראל או לא. וזהו יסוד הענין של חנוכה.

והנה בבית ראשון שהיו ניסים בגלוי, ונתקיים בשלימות ענין "אהבתי כי ישמע ד' את קולי", אז עשה הקב"ה בעצמו את ההילול ע"י הניסים, ובני ישראל הצטרפו אל ההילול לומר הלל, אבל עיקר ענין ההלל היה ע"י הקב"ה. אבל מבית שני ואילך שכבר לא היו ניסים בגלוי, עשה הקב"ה פעם אחת נס חנוכה, כדי שידעו לדורות את ענין ההלל, כלומר, שיכירו וידעו שד' הוא אלוהי ישראל.

ולפי"ז אפשר להגדיר את המערכה של היוונים, שהיתה "שלא יאמרו הלל". והיינו שכל המערכה היתה סביב ההלל, דכיון שאמרו אין לכם חלק באלוהי ישראל, דהיינו שכבר נפסק ענין אלוהי ישראל וכבר אין הכבוד ד' של החסד ואמת לישראל, א"כ זאת אומרת, שהם טענו שאין לכם להלל ולפרסם את שם ד', כי "איה נא אלקיהם", ובטלה ה"היתה יהודה לקדשו", ולכן אין לכם לעשות בית לשמו, כי לא לעולם חסדו.

וזה היה הנס חנוכה, שהנס עצמו הוא ההלל, ונס הנרות היא עצמה היתה אמירת ההלל כל השמונה ימים. וכל הנס היה להורות על ההלל, כי הרי לא היה כאן שינוי בהנהגה של בית שני שלא היו בתקופה ההיא ניסים, ולא היתה הכוונה להתחיל כאן הנהגה ניסית, אלא שהנס היה רק להורות, שמכאן עד ביאת המשיח שלא יהיו ניסים גלויים, אעפ"כ יש את ההלל בישראל, ויוכלו להמשיך לומר תמיד "הללו את ד' כל גוים".

ולכן קביעת ימי חנוכה להלל ולפרסם הנס, היתה על ידי חכמי תורה שבעל פה דווקא. דכל צורת הנס היא, שמעתה צריכים אנחנו להבין מעצמינו. דהיינו שהראו לנו פעם אחת את הנס, ומעתה צריכים אנחנו להחזיק את הנס לדורות, כי כל הנס הוא הוראה לדורות. ויש לומר עוד, כי בבית ראשון שהיו ניסים באופן תדיר, הוא במידת מה כמו ילד קטן שצריכים תמיד להראות לו איך להתנהג, אבל כאשר הוא כבר חכם ומשכיל אזי מראים לו פעם אחת והוא מחזיק את ההנהגה לעולם.

כו. בחנוכה קריאת ההלל הוא עצם החפצא של היום. ההודאה היא מכח ההלל.

ובזה יבואר ויתורץ הקושיא, מדוע בפסח אומרים הלל רק פעם אחת ובחנוכה אומרים כל שמונת ימים. כיון דבפסח ההלל בא כדי להודות, ולכן סגי בפעם אחת, משא"כ בחנוכה שאין ההלל בא כדי להודות, אלא כל מהות החנוכה היא ההלל, וזה עצם החפצא של

חנוכה, כי כל קביעות ימי חנוכה הוא שהם ימים של הילול שם ד' שהוא אלוקי ישראל לעיני הגויים, לכן אומרים הלל בכל ימי החנוכה.

אך עדיין קשה, דא"כ מדוע יש בחנוכה גם חיוב הודאה, וכן איתא בגמ' 'וקבעום ימים טובים בהלל והודאה'. אבל באמת יש לדקדק בלשון הגמ', וקבעום ימים טובים 'בהלל והודאה', דהא בשאר מקומות שכתוב לשון הודאה והלל, כתוב הודאה לפני הלל. וכן בליל פסח אומרים, 'לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל'. וא"כ צ"ב, מדוע כאן כתוב הלל לפני הודאה.

אולם הביאור בזה הוא, דהיכא דהמטרה הוא להודות, אז מתחילים עם הודאה, ואח"כ הלל. כי ממשיכים עם ההודאה ע"י ההלל, וע"ד שכתוב "יודו לד' חסדו ונפלאותיו לבני אדם", וכמשנ"ת. ולכן בפסח דהמטרה הוא להודות, כתוב שם 'להודות ולהלל'. משא"כ בחנוכה דאין המטרה להודות, דאין הנס כי אם למען כבוד ד', ולכן מה שצריך הוא להלל, ומה שיש גם הודאה, הוא כי הודאה הוא ג"כ חלק מההילול, כי ע"י ההודאה ג"כ יש פרסומי ניסא. ונמצא כי בשאר מקומות ההלל הוא מדין הודאה, ובחנוכה ההודאה הוא מדין ההלל, ולכן איתא בגמ' לגבי חנוכה, וקבעום ימים טובים 'בהלל והודאה'.

[ואמנם באמת גם בחנוכה יש מקום גם בהודאה לשם הודאה, כי זה גופא מה שנתגלה שד' הוא אלוקי ישראל הוא לכבוד לנו, ובוודאי אנו שמחים בזה וחפצים בזה, וא"כ שייך על זה ג"כ הודאה. ומ"מ לא על זה נקבע ההודאה, כי אם לשם הלל ופירסום כבוד שמו וכמשנ"ת].

ובזה יש לבאר מש"כ בעל הניסים, "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול". וצ"ב, מפני מה צריך להזכיר ענין זה שקבעו וכו'. וכן בפורים אין אומרים כן, כי אם "ונודה לשמך הגדול", [ויש נוסחאות שגם זה אין אומרים בפורים].

אך הביאור הוא, שאומרים בזה, כי ההזכרה של על הניסים אינה משום שעל הנס הזה נצרך הודאה, וכמו בשאר הניסים. אלא כל ענין ההזכרה וההודאה, הוא רק משום הקביעות שקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל, שזה הלא היה משום פרסומי ניסא. ולכן יש ג"כ אריכות גדולה בעל הניסים של חנוכה יותר מבפורים, כיון דכל ענין הזכרת על הניסים בחנוכה הוא משום פרסומי ניסא.

כז. שני דברים של פרסומי ניסא בחנוכה.

והנה ברמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה ה"ג) איתא, שימי החנוכה הם ימי שמחה והלל. וכן במגילת תענית, קביעות ימי חנוכה היא, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, כדאיתא בגמ'. ולכאורה אם כל ענין החנוכה הוא רק ענין פרסומי ניסא, א"כ מדוע הם ימי שמחה.

אך הביאור בזה הוא, כי וודאי שזמן הנס הוא זמן שמחה, אך קביעות הימים הם בעיקר כדי להנציח את הנס, ולא כדי להודות ולשמוח, אלא כדי להנציח הנס ועי"ז יתפרסם הנס.

ונמצא שיש כאן שני דברים של פרסומי ניסא, כי הנרות הם לפרסומי ניסא, וכן ההלל שהוא החפצא של פרסומי ניסא. והענין בזה הוא, כי בתחילה מדליקין הנרות להודיע ולפרסם את הנס שראו בזה שהוא אלוקי ישראל, ועי"ז שמדליקין הנרות אנו יכולים אח"כ לבא ביום ולקרוא את ההלל. כי כאשר נבא לומר הלל ישאלו הגויים למה אתם אומרים הלל, 'איה נא אלוקיהם', אבל כיון שהדליקו הנרות בלילה, והודיעו ופרסמו את הנס, נוכל לבוא ולומר את ההלל.

ועל ידי ימי חנוכה אלו, אנו ממשיכים את המערכה של החשמונאים, להחדיר בעולם ולפרסם שד' הוא אלוקי ישראל, והוא חג של פרסומי ניסא והמשך הניצחון של כבוד ד'. ולכן הימים אינם כדי להודות, אלא כדי להלל, וההודאה הוא ג"כ מדין הלל. ולכן גם אין משתה ושמחה, כי משתה ושמחה שייך רק כאשר צריך להודות עושים משתה ושמחה, משא"כ בחנוכה שהם רק "ימים של כבוד שמו".